

OCHRANA VODY A VODNÉ HOSPODÁRSTVO

Voda je nevyhnutným predpokladom života ľudí, živočíchov a rastlín a má zásadný význam pre hospodárstvo. Ochrana vody a hospodárenie s ňou prekračujú vnútroštátne hranice. V rámcovej smernici o vode sa stanovuje právny rámec na ochranu a obnovu čistej vody v EÚ a na zabezpečenie jej dlhodobého a udržateľného používania. Dopĺňajú ju špecifickejšie právne predpisy, napríklad smernica o pitnej vode, smernica o vode určenej na kúpanie, smernica o povodniach a rámcová smernica o morskej stratégii, ako aj medzinárodné dohody.

PRÁVNY ZÁKLAD

Články 191 až 193 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ).

VŠEOBECNÝ KONTEXT

Voda nie je komerčný produkt, ale verejný statok a obmedzený zdroj, ktorý sa musí chrániť a využívať udržateľným spôsobom, a to tak z hľadiska kvality, ako aj z hľadiska kvantity. Je však vystavená tlaku vzhľadom na množstvo spôsobov využitia v rôznych odvetviach, ako je poľnohospodárstvo, cestovný ruch, doprava a energetika. V roku 2012 Komisia začala uplatňovať [Konceptiu na ochranu vodných zdrojov Európy](#) – dlhodobú stratégiu, ktorej cieľom bolo zabezpečiť, aby bol k dispozícii dostatok kvalitnej vody na všetky legitímne použitia, a to lepším vykonávaním súčasnej politiky EÚ v oblasti vodného hospodárstva, začleňovaním cieľov tejto politiky do ostatných oblastí politiky a zaplnením medzier v súčasnom rámci. V koncepcii sa predpokladá, že členské štáty stanovia ciele v oblasti účtovania vody a jej efektívneho využívania a že sa vytvoria normy EÚ na opätovné využívanie vody.

DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY

V politike EÚ sa vytvorili dva hlavné právne rámce na ochranu a riadenie našich sladkovodných a morských zdrojov prostredníctvom celostného, ekosystémového prístupu: rámcová smernica o vode a rámcová smernica o morskej stratégii.

A. Rámcová smernica o vode a špecifické podporné smernice o vode

[Rámcovou smernicou EÚ o vode](#) sa stanovuje rámec na ochranu vnútrozemskej povrchovej vody, brakickej vody, pobrežnej vody a podzemnej vody. Jej účelom je predchádzať znečisteniu a znižovať ho, podporovať udržateľné využívanie vody, chrániť a zlepšovať vodné prostredie a zmiernovať účinky záplav a sucha. Celkovým cieľom je dosiahnuť dobrý environmentálny stav pri všetkých druhoch vody. Členské

štáty preto majú vypracovať tzv. plány vodohospodárskeho manažmentu povodí vychádzajúce z prirodzených geografických povodí a tiež osobitné programy opatrení na dosiahnutie vytýčených cieľov.

Rámcovú smernicu o vode podporujú cielenejšie smernice, konkrétne smernica o podzemnej vode, smernica o pitnej vode, smernica o vode určenej na kúpanie, smernica o dusičnanoch, smernica o čistení komunálnych odpadových vôd, smernica o environmentálnych normách kvality a smernica o povodniach.

V smernici o ochrane [podzemných vôd](#) pred znečistením a zhoršením stavu sa stanovujú osobitné kritériá na posudzovanie dobrého chemického stavu, určovanie významných a trvalo vzostupných trendov a vymedzenie začiatku zvrátenia trendov. Všetky hraničné hodnoty znečisťujúcich látok (s výnimkou dusičnanov a pesticídov, ktorých limity sú stanovené osobitnými právnymi predpismi EÚ) stanovujú členské štáty.

V [smernici o pitnej vode](#) sa určujú základné kvalitatívne normy vody určenej na ľudskú spotrebu. Od členských štátov sa v nej požaduje, aby pravidelne monitorovali kvalitu vody určenej na ľudskú spotrebu použitím metódy odberu vzoriek na konkrétnych miestach. Členské štáty môžu zaviesť dodatočné požiadavky špecifické pre ich územia, ale iba vtedy, ak to vedie k stanoveniu vyšších noriem. V smernici sa tiež vyžaduje poskytovanie pravidelných informácií spotrebiteľom. Okrem toho sa kvalita pitnej vody musí každé tri roky nahlasovať Komisii. februára 2018 Komisia v reakcii na európsku iniciatívu občanov Right2Water (Právo na vodu) uverejnila [návrh na obnovu](#) smernice, ktorá má už 20 rokov. Revíziou smernice by sa aktualizovali platné bezpečnostné normy a zlepšil by sa prístup k bezpečnej pitnej vode v duchu najnovších odporúčaní Svetovej zdravotníckej organizácie. Navyše by sa zvýšila transparentnosť pre spotrebiteľov, čo sa týka kvality pitnej vody a jej dodávok, a takéto posilnenie dôvery vo vodovodnú vodu by napomohlo zníženiu množstva plastových fliaš. Celoujinné posúdenie bezpečnosti vody na základe rizík by pomohlo určiť a riešiť prípadné riziká pre vodné zdroje už na distribučnej úrovni.

Cieľom [smernice o vode určenej na kúpanie](#) je zlepšiť ochranu verejného zdravia a životného prostredia prostredníctvom ustanovení v oblasti monitorovania a klasifikácie vody určenej na kúpanie (do štyroch kategórií) a informovania verejnosti o týchto skutočnostiach. Členské štáty musia počas kúpaciej sezóny odoberať vzorky vody určenej na kúpanie a raz mesačne na každom umelom kúpalisku a prírodnej vodnej ploche vyhodnocovať koncentráciu minimálne dvoch špecifických baktérií. Musia informovať verejnosť prostredníctvom tzv. profilov vôd, ktoré obsahujú napríklad informácie o druhu znečistenia a zdrojoch, ktoré ovplyvňujú kvalitu vody určenej na kúpanie. Na informovanie verejnosti o klasifikácii vody určenej na kúpanie a akomkoľvek zákaze kúpania sa používa štandardné označenie. Súhrnnú správu o kvalite vody určenej na kúpanie každoročne zverejňuje Komisia a Európska environmentálna agentúra (EEA).

[Smernicou o environmentálnych normách kvality](#) sa stanovujú limity koncentrácií 33 prioritných látok, ktoré predstavujú významné riziko pre vodné prostredie alebo prostredníctvom vodného prostredia na úrovni EÚ, a ôsmich ďalších znečisťujúcich látok v povrchových vodách. Pri revízii sa do aktuálneho zoznamu doplnilo 12 nových

látok a zaviedla sa povinnosť Komisie vytvoriť doplňujúci zoznam látok, ktoré treba sledovať vo všetkých členských štátoch (zoznam sledovaných látok). Ten bude základom pri budúcich revíziách zoznamu prioritných látok.

[Cieľom smernice o čistení komunálnych odpadových vôd](#) je chrániť životné prostredie pred nepriaznivými vplyvmi vypúšťania komunálnych odpadových vôd a odpadových vôd z priemyslu. V smernici sa stanovujú minimálne normy a časové rozvrhy pre zber, čistenie a vypúšťanie komunálnych odpadových vôd, zavádzajú sa kontroly likvidácie čistiarenských kalov a požaduje sa zastavenie vypúšťania čistiarenských kalov do mora.

Diskutuje sa o nových pravidlách zameraných na riešenie problému nedostatku vody uľahčením opätovného využívania vyčistených odpadových vôd na poľnohospodárske zavlažovanie.

Cieľom [smernice o dusičnancoch](#) je chrániť vody pred dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov. Doplňujúce nariadenie od členských štátov vyžaduje, aby každé štyri roky zasielali Komisii správy, v ktorých uvedú podrobné informácie o kódexoch vhodných postupov v poľnohospodárstve, označených pásmach ohrozených dusičnanmi a monitorovaní vody a súhrny akčných programov. Cieľom smernice aj nariadenia je chrániť pitnú vodu a zabrániť škodám spôsobeným eutrofizáciou.

Cieľom [smernice EÚ o povodniach](#) je znížiť a riadiť riziká, ktoré povodne predstavujú pre ľudské zdravie, životné prostredie, infraštruktúru a majetok. V smernici sa od členských štátov vyžaduje, aby predbežne posúdili, ktorým povodiam a súvisiacim pobrežným oblastiam hrozí riziko, a aby následne pripravili mapy povodňového ohrozenia a plány manažmentu zamerané na prevenciu, ochranu a pripravenosť. Všetky uvedené úlohy treba vykonať v súlade s rámcovou smernicou o vode a jej plánmi vodohospodárskeho manažmentu povodí.

B. Pobrežná a námorná politika EÚ

[Rámcová smernica o morskej stratégii](#) je environmentálnym pilierom integrovanej námornej politiky EÚ, ktorú EÚ vytvorila s cieľom zlepšovať udržateľný rozvoj námorného hospodárstva a zároveň lepšie chrániť svoje morské prostredie. Cieľom tejto smernice je dosiahnuť do roku 2020 „dobrý environmentálny stav“ morského prostredia, pokračovať v jeho ochrane a udržiavaní a zabrániť jeho zhoršeniu. Stanovujú sa v nej európske morské regióny (Baltské more, severovýchodná časť Atlantického oceánu, Stredozemné more a Čierne more) a subregióny v rámci geografických hraníc podľa existujúcich regionálnych morských dohovorov. S cieľom dosiahnuť dobrý environmentálny stav do roku 2020 musia členské štáty vypracovať ekosystémové stratégie pre svoje morské vody, ktoré treba každých šesť rokov preskúmať. Navyše v [nariadení o integrovanom manažmente pobrežnej zóny](#) sa definujú zásady riadneho pobrežného plánovania a riadenia, ktorých sa majú členské štáty pridržať.

Havária tankera Erika v roku 1999 prinútila EÚ k tomu, aby posilnila svoju úlohu v oblasti námornej bezpečnosti a znečistenia morí [ustanovením Európskej námornej bezpečnostnej agentúry \(EMSA\)](#), ktorá medziiným zodpovedá za predchádzanie znečisteniu z lodí a zásahy pri ňom, ako aj za zásahy pri znečistení morí

z ropných a plynových zariadení. Cieľom smernice [o znečisťovaní mora z lodí](#) a o zavedení sankcií za porušenia a jej [aktualizovaného znenia](#) je zabezpečiť, aby subjekty zodpovedné za vypúšťanie znečisťujúcich látok na mori podliehali účinným a odradzujúcim sankciám, pričom môže ísť o trestné alebo správne sankcie. Vypúšťanie znečisťujúcich látok z lodí do mora treba považovať za trestný čin, ak bolo spáchané úmyselne, z nepozornosti alebo zo závažnej nedbanlivosti a má za následok vážne zhoršenie kvality vody.

C. Medzinárodné dohody o regionálnych vodách

Ochrana morských vôd v Európe sa riadi štyrmi medzinárodnými štruktúrami spolupráce (tzv. regionálne morské dohovory) medzi členskými štátmi EÚ a susednými krajinami so spoločnými vodami: dohovorom OSPAR z roku 1992 (na základe predchádzajúcich dohovorov z Osla a Paríža) pre severovýchodnú oblasť Atlantického oceánu; Helsinským dohovorom (HELCOM) z roku 1992 o oblasti Baltského mora; Barcelonským dohovorom (UNEP-MAP) z roku 1995 pre Stredozemie a Bukureštským dohovorom z roku 1992 pre Čierne more. Riečne vody EÚ sú chránené Dohovorom na ochranu Dunaja z roku 1996 a Dohovorom o ochrane Rýna z roku 2009. Medziregionálna spolupráca v oblasti životného prostredia so zameraním na morské vody alebo povodia riek viedla k vytvoreniu niekoľkých makroregionálnych stratégií v EÚ: stratégie pre región Baltského mora v roku 2009 (prvá komplexná stratégia EÚ pre makroregión), stratégie pre podunajskú oblasť (2011) a stratégie pre región Jadranského a Iónskeho mora (2014).

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

V úplne prvej európskej iniciatíve občanov s názvom Right2Water sa od inštitúcií EÚ a členských štátov požadovalo, aby zabezpečili, že všetci občania si môžu uplatňovať právo na vodu a hygienu, že dodávky vody a hospodárenie s vodnými zdrojmi nebudú podliehať pravidlám vnútorného trhu a že vodohospodárske služby budú vylúčené z liberalizačných opatrení. [V reakcii na túto európsku iniciatívu občanov](#) Parlament veľkou väčšinou hlasov vyzval Komisiu, aby predložila legislatívne návrhy na uplatňovanie práva ľudí na vodu a sanitáciu, ako ho uznáva OSN, a v prípade potreby navrhla revíziu rámcovej smernice o vode, v ktorej by sa uznalo ľudské právo na vodu a všeobecný prístup k nej.

Parlament zdôraznil potrebný prechod na obehové hospodárstvo a podporil plány na podporu opätovného využívania vody na zavlažovanie v poľnohospodárstve. V podobnom duchu podporil plány na zlepšenie kvality vody z vodovodu, aby sa obmedzilo používanie plastových fliaš.

Vo svojom [uznesení o medzinárodnej správe oceánov](#) Parlament „zdôrazňuje, že vytvorenie udržateľného morského hospodárstva a zníženie tlaku na morské prostredie si vyžadujú opatrenia v oblasti zmeny klímy, znečistenia vznikajúceho na pevnine, ktoré sa dostáva do morí a oceánov, znečisťovania morí a eutrofizácie, zachovania, ochrany a obnovy morských ekosystémov a biodiverzity, ako aj v oblasti udržateľného využívania morských zdrojov“. V tomto kontexte „naliehavo vyzýva Komisiu, aby podporovala medzinárodné úsilie zamerané na ochranu morskej biodiverzity, najmä v rámci prebiehajúcich rokovaní o novom právne záväznom

nástroji na ochranu a udržateľné využívanie morskej biodiverzity v oblastiach mimo vnútroštátnej jurisdikcie“ a „vyzýva Komisiu, aby posilnila právne predpisy, ktoré majú zabezpečiť ochranu a udržateľné využívanie morskej biodiverzity v oblastiach patriacich do jurisdikcie členských štátov“.

Tina Ohliger
05/2019

